HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

21 iunie 2012 *

„Competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială — Regulamentul (CE) nr. 44/2001 — Domeniu de aplicare temporal — Executarea unei hotărâri pronunțate înainte de aderarea statului de executare la Uniunea Europeană”

În cauza C-514/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Nejvyšší soud (Republica Cehă), prin decizia din 13 octombrie 2010, primită de Curte la 2 noiembrie 2010, în procedura

Wolf Naturprodukte GmbH

împotriva

SEWAR spol. s r.o.,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul J. Malenovský, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii G. Arestis și D. Šváby (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vláčil, în calitate de agenți;

— pentru guvernul german, de T. Henze, în calitate de agent;

— pentru guvernul leton, de M. Borkoveca și de A. Nikolajeva, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de A.-M. Rouchaud-Joët și de M. Šimerdová, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 februarie 2012,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: ceha.

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 66 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Wolf Naturprodukte GmbH (denumită în continuare „Wolf Naturprodukte"), societate cu sediul în Graz (Austria), pe de o parte, și SEWAR spol. s r.o. (denumită în continuare „SEWAR"), societate cu sediul în Šanov (Republica Cehă), pe de altă parte, cu privire la recunoașterea și executarea în Republica Cehă a unei hotărâri pronunțate în Austria.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentul (5) al Regulamentului nr. 44/2001prevede:

„La 27 septembrie 1968, statele membre, în temeiul articolului 293 a patra liniuță din tratat, au încheiat Convenția de la Bruxelles privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [JO L 299, p. 32], care a fost modificată prin convențiile de aderare a noilor state membre la convenția în cauză (denumită în continuare «Convenția de la Bruxelles»). La 16 septembrie 1988, statele membre și statele AELS au încheiat Convenția de la Lugano privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [JO L 319, p. 9], convenție paralelă cu Convenția de la Bruxelles din 1968. Au fost inițiate lucrări de revizuire a acestor convenții, iar Consiliul a aprobat conținutul textelor revăzute. Este necesară asigurarea continuității rezultatelor obținute în urma acestei revizuiri."

4 Considerentul (19) al acestui regulament are următorul cuprins:

„Trebuie asigurată continuitatea între Convenția de la Bruxelles și prezentul regulament, fiind necesar să se prevadă unele dispoziții tranzitorii în acest sens. Aceeași necesitate a continuității trebuie garantată cu privire la interpretarea Convenției de la Bruxelles de către Curtea de Justiție a Comunităților Europene, iar Protocolul din 1971 trebuie să rămână, de asemenea, aplicabil în cazul procedurilor pendinte la data intrării în vigoare a prezentului regulament."

5 Articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001prevede:

„Dacă pârâtul nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, competența este determinată, în fiecare stat membru, de legislația statului membru în cauză, sub rezerva aplicării dispozițiilor articolelor 22 și 23."

6 Articolul 26 din acest regulament prevede:

„(1) Dacă pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat membru este acționat în justiție înaintea unei instanțe dintr-un alt stat membru și nu se înfățișează în fața acesteia, instanța se declară, din oficiu, necompetentă în cazul în care competența sa nu rezultă din dispozițiile prezentului regulament.

(2) Instanța este obligată să suspende acțiunea până când se constată că pârâtul a putut primi actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent în timp util pentru pregătirea apărării sau că au fost întreprinse toate demersurile necesare în acest sens.

[...]"

7 Potrivit articolului 66 din regulamentul menționat:

„(1) Dispozițiile prezentului regulament se aplică numai acțiunilor judiciare intentate și actelor autentice întocmite după intrarea în vigoare a acestuia.

(2) Cu toate acestea, hotărârile pronunțate după data intrării în vigoare sunt totuși recunoscute și executate în conformitate cu dispozițiile capitolului III, dacă acțiunea introdusă în statul membru de origine a fost intentată înainte de intrarea în vigoare a prezentului regulament:

(a) în cazul în care acțiunea introdusă în statul membru de origine a fost intentată după intrarea în vigoare a Convenției de la Bruxelles sau a celei de la Lugano atât în statul membru de origine, cât și în statul solicitat;

(b) în toate celelalte situații, în cazul în care normele de competență aplicate sunt conforme cu cele prevăzute fie în capitolul II, fie într-o convenție încheiată între statul membru de origine și statul membru solicitat, convenție care era în vigoare la data la care a fost intentată acțiunea."

8 Articolul 76 din același regulament prevede:

„Prezentul regulament intră în vigoare la 1 martie 2002.

Prezentul regulament este obligatoriu în toate elementele sale și se aplică direct în statele membre în conformitate cu Tratatul de instituire a Comunității Europene."

Dreptul ceh

9 În conformitate cu articolul 37 alineatul 1 din Legea privind dreptul internațional privat și dreptul procesual internațional (denumită în continuare „LDIPP"), „[l]itigiile patrimoniale sunt de competența instanțelor cehe dacă legislația cehă le acordă această competență".

10 Potrivit articolului 63 din LDIPP:

„Hotărârile pronunțate de autoritățile judiciare ale unui stat străin în materiile menționate la articolul 1 [...] produc efecte în Republica Cehă cu condiția ca acestea să fi dobândit autoritate de lucru judecat, certificată de autoritatea străină competentă, și să fi fost recunoscute de autoritățile cehe."

11 Articolul 64 din legea menționată prevede:

„Recunoașterea sau executarea unei hotărâri străine poate fi refuzată în cazul în care:

[...]

(c) partea din proces împotriva căreia se solicită recunoașterea hotărârii a fost privată de posibilitatea de a participa efectiv la proces din cauza dispozițiilor procedurale aplicate de autoritatea străină, în special dacă nu i-au fost comunicate personal citațiile sau cererea de sesizare a instanței ori dacă acesteia nu i-a fost comunicată personal cererea de sesizare a instanței formulată de partea adversă;

[...]

(e) nu este garantată reciprocitatea; această condiție nu este necesară în cazul în care hotărârea străină nu este pronunțată împotriva unei persoane fizice sau juridice cehe."

III — Acțiunea principală și întrebarea preliminară

12 Prin hotărârea din 15 aprilie 2003, Landesgericht für Zivilrechtssachen de Graz (Tribunalul regional din Graz) (Austria), instanță regională competentă în materie civilă, a obligat SEWAR la plata creanței deținute împotriva sa de Wolf Naturprodukte GmbH.

13 La 21 mai 2007, Wolf Naturprodukte GmbH a formulat o acțiune la Okresní soud ve Znojmě (Judecătoria districtuală din Znojmo) (Republica Cehă), solicitând ca, în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 44/2001, această hotărâre să fie declarată executorie pe teritoriul Republicii Cehe și să se dispună, în acest scop, punerea sub sechestru a bunurilor SEWAR.

14 Prin hotărârea din 25 octombrie 2007, Okresní soud ve Znojmě a respins această acțiune pentru motivul că Regulamentul nr. 44/2001 nu este obligatoriu pentru Republica Cehă decât de la aderarea acestui stat la Uniunea Europeană, și anume 1 mai 2004. Întemeindu-se pe LDIPP, această instanță a apreciat că nu sunt îndeplinite condițiile de recunoaștere și de executare a hotărârii pronunțate de Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz. Instanța menționată a constatat, pe de o parte, că această hotărâre a fost pronunțată în lipsă și că din informațiile referitoare la procedura jurisdicțională se putea deduce că SEWAR fusese lipsită de posibilitatea de a participa efectiv la aceasta. Pe de altă parte, a apreciat că nu era îndeplinită cerința reciprocității privind recunoașterea și executarea hotărârilor între Republica Cehă și Republica Austria.

15 Wolf Naturprodukte a formulat apel împotriva acestei hotărâri la Krajský soud v Brno (Tribunalul regional din Brno) (Republica Cehă), care, prin decizia din 30 iunie 2008, a respins apelul și a confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță.

16 Wolf Naturprodukte a declarat în continuare recurs la Nejvyšší soud (Curtea Supremă) (Republica Cehă), solicitând anularea hotărârii pronunțate în apel și constatarea caracterului obligatoriu al Regulamentului nr. 44/2001 în privința tuturor statelor membre la data intrării în vigoare a acestuia din urmă, și anume 1 martie 2002.

17 Considerând că termenii articolului 66 din acest regulament nu permit să se stabilească în mod clar domeniul de aplicare temporal al regulamentului menționat, Nejvyšší soud a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții de Justiție următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 66 alineatul (2) din [R]egulamentul [nr. 44/2001] [...] trebuie interpretat în sensul că, pentru a fi aplicabil, este necesar ca regulamentul să fi fost în vigoare, la momentul pronunțării unei hotărâri, atât în statul în care s-a pronunțat hotărârea, cât și în statul în care o parte solicită recunoașterea și executarea hotărârii respective?”

Cu privire la întrebarea preliminară

18 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 66 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, pentru ca acest regulament să fie aplicabil în vederea recunoașterii și a executării unei hotărâri, este necesar ca, în momentul pronunțării acestei hotărâri, regulamentul menționat să fi fost în vigoare atât în statul membru de origine, cât și în statul membru solicitat.

19 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că Regulamentul nr. 44/2001, care înlocuiește între toate statele membre, cu excepția Regatului Danemarcei, Convenția de la Bruxelles, a intrat în vigoare, conform articolului 76, la 1 martie 2002. Cu toate acestea, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 25 din concluzii, pe teritoriul statelor care, precum Republica Cehă, au aderat la Uniune la 1 mai 2004, acesta a intrat în vigoare doar începând cu această din urmă dată.

20 Se impune să se observe că rezultă în special din considerentul (19) al Regulamentului nr. 44/2001 că trebuie asigurată continuitatea între Convenția de la Bruxelles și acest regulament. În acest scop, legiuitorul Uniunii a prevăzut printre altele dispozițiile tranzitorii cuprinse în articolul 66 din regulamentul menționat.

21 Articolul 66 alineatul (1) din acest regulament prevede că dispozițiile regulamentului menționat se aplică numai acțiunilor judiciare intentate după intrarea în vigoare a acestuia. Principiul respectiv are vocația de a se aplica atât în privința aspectului competenței judiciare, cât și a dispozițiilor referitoare la recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești.

22 Articolul 66 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede totuși că, prin derogare de la acest principiu, dispozițiile regulamentului menționat referitoare la recunoașterea și la executarea acestor hotărâri sunt aplicabile hotărârilor pronunțate după data intrării în vigoare a regulamentului menționat ca urmare a unor acțiuni judiciare intentate înainte de această dată dacă, în esență, erau aplicabile norme comune de competență în cele două state membre în cauză sau dacă instanța statului membru de origine și-a întemeiat competența pe norme asemănătoare celor care sunt prevăzute în capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001.

23 Nici alineatul (1), nici alineatul (2) ale articolului 66 din Regulamentul nr. 44/2001 nu precizează totuși dacă noțiunea „intrare în vigoare” a acestui regulament, care trebuie interpretată în mod uniform în cadrul aceluiași articol, se referă la intrarea în vigoare a regulamentului menționat în statul în care a fost pronunțată hotărârea judecătorească, și anume statul de origine, sau în cel în care sunt solicitate recunoașterea și executarea acestei hotărâri, și anume statul solicitat.

24 Trebuie arătat, în această privință, că dispozițiile Regulamentului nr. 44/2001 atestă legătura strânsă care există între normele referitoare la competența instanțelor, care fac obiectul capitolului II din acest regulament, și cele referitoare la recunoașterea și la executarea hotărârilor, care fac obiectul capitolului III din acesta.

25 Astfel, normele de competență și cele referitoare la recunoașterea și la executarea hotărârilor judecătorești, cuprinse în Regulamentul nr. 44/2001, nu constituie ansambluri distincte și autonome, ci sunt strâns legate. De asemenea, Curtea a apreciat deja că mecanismul simplificat al recunoașterii și executării stabilit la articolul 33 alineatul (1) din regulamentul menționat, potrivit căruia o hotărâre pronunțată într-un stat membru este recunoscută în celelalte state membre fără să fie necesar să se recurgă la vreo procedură specială, și care, în principiu, potrivit articolului 35 alineatul (3) din același regulament, implică lipsa unei revizuiri a competenței instanțelor statului membru de origine, se justifică prin încrederea reciprocă existentă între statele membre și în special prin încrederea pe care o are instanța statului solicitat în instanța statului de origine, ținând seama în special de normele de competență directă cuprinse în capitolul II din regulamentul menționat (Avizul 1/03 din 7 februarie 2006, Rec., p. I-1145, punctul 163).

26 Astfel cum a subliniat Curtea în legătură cu Convenția de la Bruxelles, a cărei interpretare dată de Curte este valabilă, în principiu, și în ceea ce privește Regulamentul nr. 44/2001 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 octombrie 2011, Realchemie Nederland, C-406/09, Rep., p. I-9773, punctul 38), tocmai în temeiul garanțiilor acordate pârâtului în procedura de origine, această convenție se dovedește, în titlul III, a fi foarte liberală în ceea ce privește recunoașterea (Hotărârea din 21 mai 1980, Denilauler, 125/79, Rec., p. 1553, punctul 13). Astfel, în raportul privind convenția menționată prezentat de P. Jenard (JO 1979, C 59, p. 1, 46) se arăta că „normele foarte stricte de competență enunțate în titlul II, garanțiile pe care le acordă, în cuprinsul articolului 20 din acesta, pârâtului care nu s-a înfățișat au permis să nu se mai impună, din partea instanței în fața căreia se invocă recunoașterea sau se solicită executarea, o verificare a competenței instanței de origine (Avizul 1/03, citat anterior, punctul 163).

27 Din ceea ce precedă rezultă că aplicarea normelor simplificate de recunoaștere și de executare, prevăzute de Regulamentul nr. 44/2001, care îl protejează în special pe reclamant, permițându-i să obțină o executare rapidă, sigură și eficace a hotărârii judecătorești pronunțate în favoarea sa în statul membru de origine, nu se justifică decât în măsura în care hotărârea care trebuie recunoscută sau executată a fost adoptată în conformitate cu normele de competență ale aceluiași regulament care protejează interesele pârâtului, în special prin faptul că acesta poate, în principiu, să fie acționat în justiție în fața instanțelor din alt stat membru decât cel în care este domiciliat numai în temeiul normelor de competență de excepție enunțate la articolele 5-7 din regulamentul menționat.

28 În schimb, într-o situație precum cea din acțiunea principală, în care pârâtul este domiciliat într-un stat care nu era încă membru al Uniunii nici la data introducerii acțiunii în justiție, nici la data pronunțării hotărârii judecătorești și este, așadar, considerat ca fiind domiciliat într-un stat terț în raport cu aplicabilitatea Regulamentului nr. 44/2001, echilibrul intereselor dintre părți prevăzut de acesta și descris la punctul 27 din prezenta hotărâre nu mai este asigurat. Astfel, în cazul în care pârâtul nu este domiciliat într-un stat membru, competența judiciară este stabilită, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, în temeiul legislației statului de origine.

29 Pe de altă parte, Regulamentul nr. 44/2001 cuprinde anumite mecanisme care asigură, pe parcursul procedurii inițiale în statul de origine, protecția drepturilor pârâtului, dar acestea se aplică numai în cazul în care pârâtul este domiciliat într-un stat membru al Uniunii.

30 Astfel, articolul 26 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede că, „[d]acă pârâtul domiciliat pe teritoriul unui stat membru este acționat în justiție înaintea unei instanțe dintr-un alt stat membru și nu se înfățișează în fața acesteia, instanța se declară, din oficiu, necompetentă în cazul în care competența sa nu rezultă din dispozițiile prezentului regulament”.

31 De asemenea, rezultă din articolul 26 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 că instanța sesizată este obligată să suspende acțiunea până când se constată că pârâtul a putut primi actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent în timp util pentru pregătirea apărării sau că au fost întreprinse toate demersurile necesare în acest sens (a se vedea Hotărârea din 14 decembrie 2006, ASML, C-283/05, Rec., p. I-2041, punctul 30).

32 Trebuie arătat în această privință că, în acțiunea principală, din decizia de trimitere reiese că hotărârea judecătorească a cărei recunoaștere și executare au fost solicitate a fost pronunțată în lipsă și că se poate presupune că pârâtul din acțiunea principală, care nu putea beneficia de mecanismele de protecție prevăzute la articolul 26 din Regulamentul nr. 44/2001, întrucât Republica Cehă nu aderase încă la Uniune în momentul în care hotărârea a fost pronunțată în statul membru de origine, fusese privat de posibilitatea de a participa efectiv la procedura jurisdicțională, hotărârea fiind pronunțată chiar în ziua comunicării actului de sesizare a instanței.

33 Astfel, rezultă atât din geneza, cât și din economia și din finalitatea articolului 66 din Regulamentul nr. 44/2001 că noțiunea „intrare în vigoare” prevăzută la această dispoziție trebuie să fie înțeleasă ca fiind data de la care acest regulament se aplică în cele două state membre în cauză.

34 În consecință, se impune să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 66 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că, pentru ca acest regulament să fie aplicabil în vederea recunoașterii și a executării unei hotărâri judecătorești, este necesar ca, în momentul pronunțării acestei hotărâri, regulamentul menționat să fi fost în vigoare atât în statul membru de origine, cât și în statul membru solicitat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

35 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 66 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, pentru ca acest regulament să fie aplicabil în vederea recunoașterii și a executării unei hotărâri judecătorești, este necesar ca, în momentul pronunțării acestei hotărâri, regulamentul menționat să fi fost în vigoare atât în statul membru de origine, cât și în statul membru solicitat.

Semnături